

OPINNÄYTETYÖ

Kuuron ja huonokuuloisen lapsen osallistaminen vertaistoiminnan tilaisuuksissa

Nea Jumppanen ja Manda Lehikoinen

Tulkki AMK

(240 op)

5/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkki AMK

Tekijät: Nea Jumppanen ja Manda Lehikoinen
Opinnäytetyön nimi: Kuuron ja huonokuuloisen lapsen osallistaminen vertaistoiminnan tilaisuuksissa
Sivumäärä: 38 ja 3 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Hanna Putkonen
Työn tilaaja(t): Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry

Tämän opinnäytetyön tilaajana on Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry. Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää tietoa, onnistumisia, kehitysideoita sekä kuurojen ja huonokuuloisten lasten ja nuorten kokemuksia vertaistoiminnan tilaisuuksissa. Jatkotavoitteenamme opinnäytetyössä on myös välittää keräämäämme materiaalia, jota he voisivat tarvittaessa hyödyntää omissa tilaisuuksissaan.

Teoriapohjana käytimme kirjallisuutta ja lisäksi hyödynsimme kyselylomaketta sekä kokemuksiamme tutkimusmateriaalina. Kyselylomakkeessa vastaajina toimivat vertaistoiminnan tilaisuuksiin osallistuneet kuurot sekä huonokuuloiset ja kuulevat lapset ja nuoret. Kyselylomakkeessa kysyimme tilaisuuksiin liittyen lapsen tai nuoren kommunikointitavasta, tulkin käytöstä, tulkin hyödyllisyydestä kommunikoinnissa, kehitysideoista ja toiveista sekä lapsen ja nuoren omista kokemuksista. Meidän omina kokemuksinamme käytimme harjoitteluissamme havaittuja tilanteita sekä opiskeluidemme aikana opittuja asioita.

Valitsimme aiheen siksi, että lapset ja nuoret sekä heille suunnatut tilaisuudet kiinnostivat meitä kumpaakin. Itse olemme suorittaneet kuulo- ja viittomakielialojen järjestämän leiriohjaajakoulutuksen, jonka vuoksi päädyimme olemaan yhteydessä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liittoon. Heidän kanssaan keskustelimme siitä, millainen opinnäytetyö aihe olisi heille eniten hyödyksi

Asiasanat: Osallisuus, vuorovaikutus, saavutettavuus, yhdenvertaisuus, viittomakieli, vertaistoiminta

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree programme in sign language interpreting

Author: Nea Jumppanen and Manda Lehikoinen
Title: Participation of deaf and hard of hearing children in peer activities
Number of Pages: 38 and 3 attachment pages
Supervisor(s): Hanna Putkonen
Commissioned by: Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry

ABSTRACT

This thesis is commissioned by the Association of Parents of Deaf and Hard of Hearing Children. The aim of the thesis was to find information, successful cases, development ideas, and experiences of deaf and hard of hearing children and young people in peer activities. Our further goal in this thesis is also to convey the material we have collected to the organizers of peer activity events, so that they could benefit from the material in their own planning.

We used literature as a theoretical base, and we also used a questionnaire and our own experiences as research material. The respondents in the questionnaire are deaf people who have participated in peer activity events, as well as hearing children and young people and children and young people with hard hearing, who have participated in peer activity events. In the questionnaire, we asked about a child or young person's way of communicating, the use of an interpreter, the usefulness of an interpreter in communication, development ideas and hopes, and the child and young person's

own experiences. As our own experiences, we used situations observed during our internships as well as things learned during our studies.

We chose the topic because we were both interested in children and young people, and in the events aimed at them. We have attended the camp instructor training organized by the Hearing and Sign Language department, which is why we decided to contact the Association of Parents of Deaf and Hard of Hearing Children in terms of a suitable research topic. We discussed with them regarding what kind of a thesis topic would be the most useful to them.

Keywords: Involvement, interaction, accessibility, equality, sign language, peer activity

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	7
2. KÄSITTEET JA TIETOPERUSTA	9
2.1. Osallisuus	9
2.2. Yhdenvertaisuus	9
2.3. Saavutettavuus	10
2.4. Itsetunto	11
2.5. Vertaistoiminta	12
2.6. Viittomakielinen, kuuro ja huonokuuloinen	13
2.7. Viittomakielen tulkki	14
2.8. Tukiviittomat ja viitottu puhe	15
3. KUULOVAMMAISTEN LASTEN VANHEMPIEN LIITTO RY	16
4. TUTKIMUSMENETELMÄT	19
4.1. Tutkimusaineiston kerääminen	19
4.2. Webropol-kysely	20
4.3. Laadullinen tutkimusmenetelmä	21
5. KYSELYN TULOSTEN ANALYSOINTI	22
5.1. Lomakkeen vastaajat ja ikähaarukka	22
5.2. Vastaajien käyttämät kuulon apuvälineet	23

5.3. Kommunikointitavat	24
5.4. Tulkin käyttö vertaistoiminnan tilaisuuksissa.....	25
5.5. Nuoren tai lapsen itsensä ilmaiseminen omalla kielellä	26
5.6. Mitkä tilaisuuksissa toimi, mitä tehdä toisin	26
6. POHDINTA.....	28
6.1. Eettisyys ja luotettavuus.....	29
6.2. Kehitysehdotukset vertaistoiminnan tilaisuuksiin.....	31
6.3. Pohdinta opinnäytetyömme etenemisestä.....	32
LÄHTEET	35
LIITTEET.....	39

1. JOHDANTO

Opinnoissamme saavutettavuutta, tasavertaisuutta sekä vuorovaikutusta ja sen onnistumista on painotettu paljon etenkin tulkkien työssä. Saavutettavuus on myös ollut paljon esillä jo vuodesta 2019, jolloin laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta astui voimaan. Tämän lain tarkoituksena on edistää digitaalisten palveluiden saatavuutta, laatua ja sisällön saavutettavuutta. (Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta, 306/2019, 1§). Saavutettavuus on ollut lisäksi esillä koronaviruspandemian aikana. Tällöin tiedotusvälineisiin ja –tilaisuuksiin tuli esille vahva tarve viittomakielisen tulkkauksen saamisesta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehitysideoiden löytäminen vertaistoiminnan tilaisuuksiin osallisuutta ajatellen kuurojen ja huonokuuloisten lasten ja nuorten näkökulmasta. Itsellemme tärkeää oli myös opinnäytetyössä havainnoida lasten ja nuorten tasavertaisuutta sekä tilaisuuksien saavutettavuutta. Olemme viittomakielen tulkkiopiskelijoita ja opiskelemme Helsingissä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Olemme neljännen vuoden opiskelijoita ja opintojemme aikana olemme kiinnostuneet tilanteista, joissa saavutettavuuden merkitys on korostunut. Opiskelumme aikana esimerkiksi etäopiskelu tuotti haasteita, kun kuulevien opiskelijoiden kanssa tuli vastaan tilanteita, joissa mikrofoni tai kamera ei toiminut. Tällöin esimerkiksi viittomakielien tunteja oli haastavaa pitää, koska viittomista ei pystynyt seuraamaan tai ääntä ei kuulunut.

Teimme opinnäytetyön liittyen siihen, miten saavutettavuus, tasavertaisuus ja osallistaminen toteutuvat tilanteissa, joissa lapset ovat toimijoina. Opiskelumme aikana käydyissä harjoituksissa huomasimme molemmat myös tilanteita, joita voisi kehittää kuurojen ja huonokuuloisten lasten ja tulkkien yhteistyössä. Esimerkiksi harjoittelussamme tuli vastaan tilanne, jossa huonokuuloisen lapsen kanssa oletettiin automaattisesti, että hänen kanssaan kommunikoidaan puheella ja lapsi joutui itse pyytämään tulkin paikalle, koska tarvitsi kommunikaation tueksi viittomakieltä. Näistä syistä ja kokemusten perusteella koimme tarpeelliseksi tutkia ja havainnoida kuurojen ja huonokuuloisten lasten ja nuorten osallistamista erilaisissa tilaisuuksissa. Osallistamisella tarkoitamme esimerkiksi sitä, kun tilaisuuteen osallistuu kuuro, huonokuuloisen ja kuulevan lapsi, niin kaikki saavat täysin saman kokemuksen ja samoilla tiedoilla (KLV 2020).

Viittomakielen tulkin koulutukseen ja tulkin ammattiin liittyen, halusimme myös kysyä lapsilta ja nuorilta tulkin kanssa toimimisesta ja tulkkauksen sujuvuudesta. Tavoitteena oli löytää lasten ja nuorten vastauksista hyödyllistä tietoa siitä, kuinka jokainen tulkki myös tulevaisuudessa voi työskennellä entistä paremmin, jotta kaikki lapset ja nuoret pystyvät osallistumaan samalla tavalla kuin kaikki muutkin tilaisuuteen osallistuneet lapset, riippumatta kommunikaatiotavasta.

2. KÄSITTEET JA TIETOPERUSTA

2.1. Osallisuus

Osallisuuden huomioiminen tukee ja edistää yhdenvertaisuutta (THL 2022). Osallisuuden määrittelyminen ei kuitenkaan aina ole helppoa. Osallisuus käsittää laajasti monia asioita eikä se ole yksiselitteinen käsite. Riippuen siitä, millaisesta osallisuudesta ja missä tilanteessa osallisuudesta puhutaan, voi käsitteen määrittely muuttua. Esimerkiksi osallisuutta yhteiskunnallisesti tarkasteltaessa, voidaan sillä tarkoittaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyvinvoinnissa tai työn kestäviä näkökulmia (Kestäväkehitys.fi 2023). Lasten ja nuorten osallisuuteen liittyvissä tilanteissa on tärkeää keskittyä yhdenvertaisuuteen niin, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on samanlaiset mahdollisuudet tuoda omia näkökulmiaan esille. Tilaisuuksissa, joissa on paikalla sekä kuuroja, että huonokuuloisia lapsia, on taas tärkeää keskittyä siihen, että kaikki lapset ja nuoret saavat yhdenvertaisen kokemuksen ja tiedon (KLVL 2020). Lapsilla ja nuorilla on monia eri tapoja kommunikoida ja yhtä monta tapaa on myös heitä kuunnella eli lasten ja nuorten kohtaamisessa ja heidän kanssaan kommunikoinnissa täytyy olla rohkea ja tällä tavoin tukea heidän osallisuuttaan (Mettinen ja Olli 2021).

Vertaistoiminnan tilaisuuksissa osallisuus on sitä, että lapsen tai nuoren omat tunteet, ajatukset ja halut huomioidaan sekä kaikki lapset ja nuoret ovat tilaisuuden aikana tasavertaisia. Parhaimmassa tapauksessa osallisuus ja sen huomiointi tilaisuuksissa vahvistaa ja parantaa lapsen tai nuoren itsevarmuutta sekä identiteetin muodostumista ja näin ollen myös auttaa lasta tai nuorta rohkeammin ilmaisemaan itseään ja toiveitaan (KLVL 2020). Etenkin tilanteissa, joissa tilaisuudessa olevilla lapsilla ja nuorilla on eri kommunikointitapoja, käytetyllä kielellä ja mahdollisilla kuulon apuvälineillä on tärkeä rooli osallistamista ajatellen, jotta kaikki lapset tulevat huomioituiksi ja heillä on mahdollisuus yhdenvertaiseen osallistumiseen.

2.2. Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita huolimatta heidän iästään, vammastaan, sukupuolestaan, kielestään tai muusta henkilöön liittyvästä syystä (Yhdenvertaisuus.fi 2022). Vertaistoiminnan tilaisuuksissa kielellinen yhdenvertaisuus tarkoittaa

sitä, että lapsen tai nuoren käyttämä kommunikointitapa tai kieli ei tee hänestä eriarvoista ja kaikkia lapsia ja nuoria on kohdeltava aina samanarvoisesti huolimatta siitä, mitä kieltä tai kommunikaatiotapaa hän käyttää.

Suomen perustuslaissa on erikseen kirjattu yhdenvertaisuuslaki. Lain tarkoituksena on taata yhdenvertaisuus kaikille ihmisille (Yhdenvertaisuuslaki, 1325/2014, 1§). Viranomaisten, työntekijöiden, oppilaitoksien ja koulutuksien järjestäjien on noudatettava yhdenvertaisuuslakia. Mikäli yhdenvertaisuus ei toteudu, on toimintaa ja olosuhteita muutettava siten, että ne edistävät yhdenvertaisuutta ja sen toteutumista. (Ihmisoikeusliitto 2022.)

Yhdenvertaisuus on tärkeä asia, jonka toteutumista on pitää seurata. Kuitenkaan aina yhdenvertaisuudessa ei ole kyse siitä, että kaikki asiat tehtäisiin kaikkien kanssa täysin samalla tavalla. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikilla ihmisillä täytyy olla samat mahdollisuudet esimerkiksi oppimiseen tai osallisuuteen, mutta jotkut voivat tarvita erilaista tukea asioissa kuin toiset (Opetushallitus 2023).

Yhdenvertaisuuden yksi tärkeä tavoite on estää syrjintää. Syrjintää on kaikki erilainen kohtelu ihmisen ominaisuuksiin, sukupuoleen, ulkonäköön, toimintatapoihin, kansallisuuteen, uskontoon, vammaisuuteen, perhesuhteisiin, seksuaalisuuteen tai terveydentilaan liittyen (Syrjintä.fi, yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023). Mikäli syrjintää tapahtuu, yhdenvertaisuus jää toteutumatta.

Vertaistoiminnan tilaisuuksien järjestäjien olisi hyvä laatia yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Etenkin, jos vertaistoiminnan tilaisuuksissa on yli 30 henkilöä, on toivottavaa laatia yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma (tasa-arvolaki 6 a § 1 mom.; yhdenvertaisuuslaki 2 luku 7 § 2 mom.). Sen avulla pystytään edistämään yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa tarkoituksellisesti ja määrätietoisesti tarkoilla ja havainnoitavilla tavoilla (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 6 § 1. mom.; yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 2 luku 7 § 1. mom.).

2.3. Saavutettavuus

Saavutettavuudella huomioidaan fyysisen saavutettavuuden lisäksi esimerkiksi verkkosivuja, palveluita sekä viestintää. Saavutettavuudella tarkoitetaan aineettomia ympäristöjä. Palveluiden käyttäjällä tulee olla mahdollisuus valita eri tapoja saada tietoa, kuten esimerkiksi valinta

saada tietoa sähköisessä tai painetussa muodossa. Sisällön tulee olla myös helposti ymmärrettävää sekä tiedon tulee löytyä helposti kaikille käyttäjille. (Invalidiliitto 2022.)

Saavutettavuuden yhtenä tavoitteena on alentaa ihmisten kynnystä osallistumisen sekä ajatusensa ilmaisemiseen. Saavutettavuuden havainnoinnilla ja sen tavoittelulla voidaan myös saavuttaa parempi yhdenvertaisuus. Saavutettavuuden huomioimisessa on monta eri osa-aluetta, kuten esimerkiksi kielen huomiointi, kirjoitusasu, muotoilu, helppokäyttöisyys sekä videot.

Kuvio 1. Saavutettavuuden ja osallisuuden toteutumisessa tärkeää huomioitavaa. Kuviossa on listattuna saavutettavuuden ja osallisuuden toteutumisessa tärkeitä huomioitavia asioita, muotoiluun, kieleen, kuviin ja videoihin sekä helppokäyttöisyyteen liittyviä asioita.

2.4. Itsetunto

Itsetunto on jokaiseen itseensä liitoksissa olevaa oman arvontuntoa sekä arvostusta (MIELI ry 2022.) Hyvään itsetuntoon kuuluu monta eri osa aluetta. Ihminen, joka omaa hyvän itsetunnon, kokee omat positiiviset ominaisuudet tärkeämmiksi ja merkittävämmiksi kuin negatiiviset ominaisuudet. Ihminen osaa myös tunnistaa negatiiviset ominaisuudet, joista huolimatta hän luottaa itseensä ja arvostaa itseään, näkee oman elämänsä arvokkaana, arvostaa toisia ihmisiä, ei anna muiden ihmisten mielipiteiden vaikuttaa oman elämänsä ratkaisuihin. Ihminen

sietää lisäksi epäonnistumisia ja pettymyksiä omassa elämässään. (Keltikangas-Järvinen 2017.)

Ihminen pystyy omalla ajattelullaan vaikuttamaan itsetuntoonsa. Monesti ihminen ei tietoisesti osaa ajatella tai ymmärtää kaikkia omia negatiivisia ajatusmallejaan, jotka vaikuttavat omaan toimintaansa. Itsetunnon muuttaminen ja rakentaminen alkavat aina ihmisestä itsestään ja näin ollen, kun alamme tiedostaa ja ymmärtää omia ajatuksiamme, voimme sillä mahdollisesti vaikuttaa omaan itsetuntoomme. (Viljamaa 2021.)

Lasten ja nuorten itsetuntoa voi kehittää koulumaailmassa, varhaiskasvatuksessa, ystävien ja perheen kanssa. Esimerkiksi leikkien ja erilaisten ryhmäytymistehtävien avulla lapsen ja nuoren itsetuntoa pystyy vahvistamaan. Vertaistoiminnan tilaisuuksissa on tärkeää keskittyä myös kiusaamistilanteisiin sekä lapsen tai nuoren omaan persoonallisuuteen, jotta pystytään takaamaan paremman itsetunnon rakentuminen. Lapsen ja nuoren kohtaaminen hänenä omana yksilönä ja se, että ei vertaile lasta toisiin, on tärkeää itsetunnon ja kehityksen kannalta (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2023).

2.5. Vertaistoiminta

Vertaistoiminta on samanlaisissa tilanteissa oleville ihmisille suunniteltua toimintaa. Vertaistoiminnassa on ammattilainen tai ammattitaitoinen ihminen ohjaamassa tilanteita, keskustelua ja tekemistä. Vertaistoimintaa järjestävät erilaiset toimijat, kuten esimerkiksi liitot, järjestöt, yhdistykset ja organisaatiot. Vertaistoimintaa voi olla ihmisten välinen keskustelu, leirit, tapahtumat, kurssit tai tilaisuudet. Vertaistoiminta voi olla joko yksilö- tai ryhmämuodossa suoritettavaa toimintaa sekä sitä järjestetään niin kasvokkain kuin myös verkon välityksellä. (Vertaistoimijat.fi 2022.)

Kuulo- ja viittomakielialan järjestöt järjestävät kuuroille ja huonokuuloisille lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen suunniteltua vertaistoimintaa joko yhteistyönä järjestöiden kesken tai vain järjestön oman liiton jäsenten kanssa. Tavoitteena on aina saada jaettua yhtenäisiä kokemuksia, ajatuksia ja tunteita liittyen kuulovammaan tai sen kanssa elämiseen sekä myös saada kuulovammaisten lasten perheet tapaamaan toisiaan. Kuulo- ja viittomakielialan järjestöjen perheille tarkoitetuissa vertaistoiminnan tilaisuuksissa on yleensä aina mukana myös lastenohjaajia, jotka ovat laatineet lapsille ja nuorille oman ikätasonsa mukaista tekemistä sa-

malla kun vanhemmat ovat luennoilla tai keskusteluissa. Vertaistoiminnan tilaisuuksissa kuitenkin on myös otettu huomioon se, että perheet pääsevät tekemään asioita myös yhdessä sekä saavat tutustua muihin samassa tilaisuudessa oleviin osallistujiin. (KLV 2022.)

2.6. Viittomakielinen, kuuro ja huonokuuloinen

Suomen vähemmistökieliin kuuluu suomalainen viittomakieli, jolla tarkoitetaan visuaalista ei-puhuttua kieltä. Viittomakieli on niin sanotusti käsillä ”puhuttua” kieltä. Viittomakieleen kuuluu kolmiulotteisen tilan käyttäminen, ilmeet, eleet sekä viittomakielen mukainen lauserakenne, joka on erilainen, kuin suomenkielen lauserakenne (Kotimaisten kielten keskus 2023). Suomessa suomalaisen viittomakielen käyttäjiä on noin 14 000, joista kuuroja ja huonokuuloisia on noin 5000. Suomessa on myös suomenruotsalainen viittomakieli, jonka käyttäjiä on noin 300 (Kulttuuria kaikille, viittomakieli ja viittomakieliset 2023). Viittomakielisiksi ei määritellä kuulon asteen perusteella, vaan merkitsevää on se, että käyttää viittomakieltä sekä kuuluu viittomakieliseen yhteisöön (Kuurojen liitto 2023). Viittomakielisiä voi siis olla myös esimerkiksi CODAt, SODAt sekä kuurosokeat, huonokuuloiset tai kuurot.

CODA on lyhenne englanninkielisestä sanasta Children of deaf adults. Tämä tarkoittaa, että lapset ovat itse kuulevia ja heillä kuurot vanhemmat. SODA on lyhenne englanninkielisestä sanasta Siblings of deaf adults. Tämä tarkoittaa, että kuulevan oma sisarus tai sisarukset ovat kuuroja. (Kuurojen liitto 2023.)

Kuuroiksi ja huonokuuloisiksi luetaan ne ihmiset, joiden kuulon aste on heikentynyt, se on kokonaan vaurioitunut tai ihminen on ollut syntymästään asti kuuro. Kuulon asteen heikkenemiselle on erilaisia syitä, joita ovat esimerkiksi korvan, kuulohieron tai keskushermoston sairaus, vaurio tai tapaturma. (Kuuloliitto ry 2023.) Valtaosalla lapsista on nykyään sisäkorvaistute tai jokin muu kuulokoje. Sisäkorvaistutteella ei saada aikaiseksi täysin normaalia kuuloa, mutta sillä mahdollistetaan puhekielen oppiminen sekä puheella kommunikointi (Valteri 2022). Sisäkorvaistutteen lisäksi kuulon apuvälineinä ovat esimerkiksi luujohtokuulokoje tai korvantauskoje.

Sisäkorvaistute on leikkauksen avulla ihon alle asennettu kuulon apuväline. Sisäkorvaistute toimii siten, että sen avulla ohitetaan toimimaton sisäkorva ja sähköisesti stimuloidaan kuulohermo ja myös ympäröivät hermorakenteet. (LapCI ry 2023.)

Luujohtokorvakalvo on laite, jolla siirretään ääntä luun kautta sisäkorvaan. Tätä laitetta käyttävät ihmiset, jotka eivät pysty käyttämään jostakin syystä muita kuulonapuvälineitä tai joilla on mikrotia tai ahdas korvakäytävä. (Kuuloavain, 2023.) Mikrotialla tarkoitetaan korvavalehdien erityistä pienikokoisuutta, jossa voi myös olla korvakäytävän kehityshäiriöitä (HUS 2009).

Korvantauskojeet ovat yleisimmät kuulokojeet. Korvantauskojeita on kahta eri mallia. Toinen kojeista on vain korvantaustassa ja toisessa on lisänä myös korvakäytävään sisälle, lähelle tärykalvoa, menevä osa. (Kuuloverkko 2023.) Korvantauskojeet ovat käytössä huonokuuloisilla asiakkailla, ei täysin kuuroilla (Kuuloliitto 2023).

2.7. Viittomakielen tulkki

Viittomakielen tulkki työskentelee kuurojen, huonokuuloisten, kuulevien, puhevammaisten sekä kuurosokeiden kanssa, jos henkilö on viittomakielinen. Viittomakielen tulkki on koulutettu tulkkauksen ja kommunikaation asiantuntija tai ammattilainen. Tulkki toimii viestin välittäjänä kahden kielen ja kulttuurin välissä. Tulkin velvollisuus on mahdollistaa tasavertainen ja sujuva vuorovaikutus osapuolten välillä. (Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2023.) Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta on olemassa laki Suomen perustuslaissa. Laissa on määritelty Suomessa asuville vammaisille henkilöille oikeus käyttää Kansaneläkelaitoksen järjestämää tulkkauspalvelua. Kuurosokeilla on mahdollisuus käyttää tulkkauspalvelua vähintään 360 tuntia ja kuulo- tai puhevammaisella 180 tuntia kalenterivuoden aikana sekä heillä on mahdollisuus käyttää tulkkauspalvelua myös ulkomaanmatkoilla. (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010,).

Viittomakielen tulkki tulkaa yleensä dialogina käytyjä keskusteluita ja tilanteita. Dialogina käytyjä keskusteluita voivat olla esimerkiksi pankissa asioiminen, lääkärissä käyminen, kavereiden kanssa tapaaminen tai jokin muu tilanne, jossa paikalla on kaksi tai useampia osallistujia. Viittomakielen tulkin työnkuvaan kuuluu myös opiskelutulkkaus, kääntäminen, kouluttaminen sekä kirjoitustulkkaus. Viittomakielen tulkki voi tulkata myös monologeja, esimerkiksi häissä papin puheen tulkkaus. Vertaistoiminnan tilaisuuksissa viittomakielen tulkki tulkaa lasten välisiä keskusteluita sekä ohjeiden antoa sekä yleistä keskustelua.

Viittomakielen tulkeilla on olemassa eettiset säännöt, joita tulkkien täytyy noudattaa. Eettiset ohjeet astuivat voimaan vuonna 2013. Eettisten ohjeiden tekoon ja valintaan on osallistunut

useita eri tulkkausalan ammattijärjestöjä. Eettisiä ohjeita on yhteensä kaksitoista. Niihin kuuluu esimerkiksi tulkin salassapitovelvollisuus, tehtäviin valmistautuminen, puolueettomuus, ammattitaidon kehittäminen, toimeksiantoihin liittyvän oman esteellisyyden huomioiminen ja omien taitojen riittävyden arvioiminen. Eettiseen säännöstöön on myös kirjattu, että tulkki tulkkaa kaiken, eikä jätä mitään pois tulkkauksesta. Tulkki ei myöskään saa toimia omaa ammattikuntaansa haittaavalla tavalla missään tilanteissa. (Kieliasiantuntijat 2021.)

2.8. Tukiviittomat ja viitottu puhe

Viitottu puhe ja tukiviittomat ovat molemmat kommunikaatiomenetelmiä. Viitottu puhe tukee kommunikaatiota siten, että viitotussa puheessa viitotaan viittomia perusmuodossa, sanatarvasti ja samaan aikaan puhutun kielen tukena. Tämä tukee huuliolukua, jossa viittomien kanssa tuotetaan sanat joko ääneen tai äänettömästi pelkästään huuliota käyttämällä. (Papunet 2023.) Viitotussa puheessa voidaan hyödyntää myös tilaa ja ilmeitä, mikäli ne eivät estä huulion näkemistä ja havaitsemista (Kuuloliitto ry 2023).

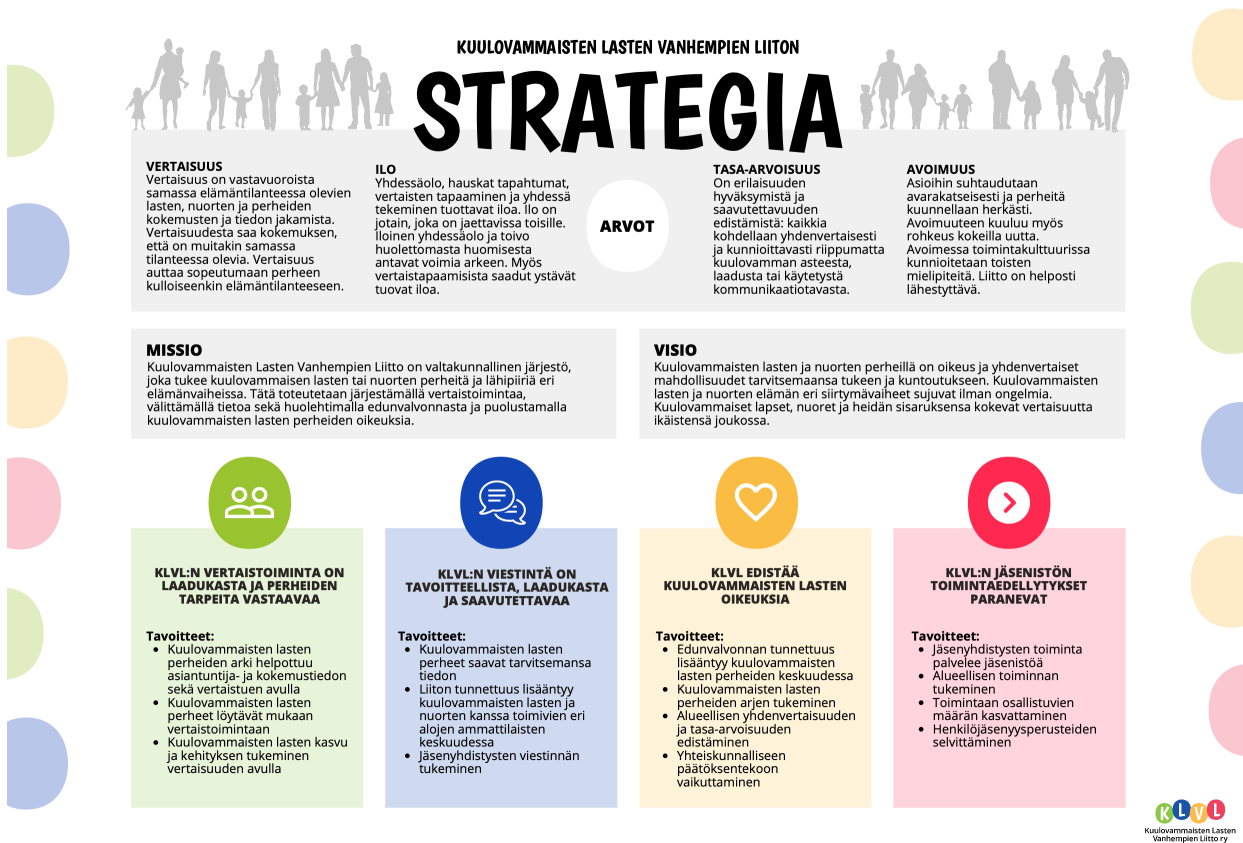
Tukiviittomat ovat puheen ja kielen kehityksen tukena tai kommunikaation tukena silloin, kun kommunikaation kehitys ei ole edistynyt oletetulla tavalla. Tukiviittomat ovat viittomakielestä lainattuja perusviittomia, joita voidaan käyttää lauseiden ja sanojen tukena. (Kehitysvammaliitto 2023.) Esimerkiksi tilanteissa, joissa toinen henkilö ei ymmärrä täysin puhuttuja lauseita, voi tukea saada ymmärtämiseen tukiviittomilla. Tukiviitottuja lauseita voi esimerkiksi olla ”Laita KENGÄT jalkaan”, jossa tukiviitottu sana on kengät. Tukiviittomista voivat hyötyä kehitysvammaiset, kielihäiriöiset, puheen kehityksessä viivästyneet, autistiset sekä kuulovammaiset henkilöt (Kerimaa 2023). Tukiviittomista on hyötyä myös ymmärtämisessä. Viittomien avulla on myös helpompaa keskittyä kuuntelemiseen, koska saa tukea visuaalisesti sekä pääpointit ymmärrettyä- Viittomien avulla saa myös ilmaisukeinon ja niiden avulla saadaan huomio tärkeisiin ja merkityksellisiin asioihin lauseissa. (Kehitysvammaliitto 2023.)

3. KUULOVAMMAISTEN LASTEN VANHEMPIEN LIITTO RY

Opinnäytetyön tilaaja on Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry (KLVL). Liitto on valtakunnallinen järjestö. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto järjestää valtakunnallisesti vertaistukea, erilaisia tilaisuuksia sekä edunvalvontaa perheille, joissa on kuulovammaisia lapsia tai nuoria. (Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto 2023.). Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto ry on perustettu vuonna 1963.

Liiton toimintastrategiaan kuuluvat arvot, missio ja visio. Liiton missiona on tukea kuulovammaisten lasten perheitä sekä puolustaa perheiden oikeuksia. Arvoihin kuuluvat vertaisuus, ilo, tasa-arvoisuus sekä avoimuus. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton visio on antaa perheille ja kuulovammaisille lapsille tai nuorille yhdenvertainen mahdollisuus tukeen erilaisissa elämän siirtymävaiheissa ja elämäntilanteissa. (KLVL 2023).

Liiton toimintastrategian tavoitteilla pyritään saamaan kuulovammaisten lasten perheitä mukaan liiton vertaistoimintaan. Lisäksi liiton tavoitteisiin kuuluu kuulovammaisten lasten kehityksen tukeminen, kuulovammaisten lasten perheiden arkielämän tukeminen. Viestinnän avulla pyritään lisäämään kuulovammaisten lasten perheiden ja eri alojen ammattilaisten tietoa. Strategiaan kuuluu myös tukea jäsenyhdistysten viestintää. Liiton tavoitteina on lisäksi edistää kuulovammaisten lasten oikeuksia ja tuoda esimerkiksi edunvalvontaa tunnetummaksi, tukea alueellista toimintaa sekä saada jäsenyhdistysten toiminta tukemaan ja palvelemaan paremmin jäsenistöä. (KLVL 2023.) Kuviosta 2 voi tarkastella Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton toimintastrategiaa.

Kuvio 2. Kuulovammaisten Lasten Vanhempain Liiton strategia, jossa on kerrottuna liiton arvot, missio, visio sekä heidän tavoitteet. Lähde: Kuulovammaisten Lasten Vanhempain Liitto ry.

Kuulovammaisten Lasten Vanhempain Liitto julkaisee myös Nappi-lehteä. Se ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Jokaisessa lehdessä on yksi tema. Teemoja on aikaisemmin ollut varhaiskasvatus, kuulovammaisena matkustaminen ja harrastukset. Nappi-lehti kuuluu Kuulovammaisten Lasten Vanhempain Liiton jäsenille automaattisesti, mutta lehden voi myös tilata erikseen, vaikka ei olisi liiton jäsen.

Nappi-lehden tilaajat tukevat liiton toimintaa. Näin tilaajat tukevat samalla kuulovammaisten lasten perheitä. Se sisältää erilaisia tarinoita, näkökulmia ja kokemuksia perheiden arjesta ja arkeen liittyen. Lehdessä on myös tietoa kuulosta ja kuulovammoista sekä lasten omat sivut.

Siinä on myös tärkeimmät aiheet käännettynä ruotsin kielelle. Nappi-lehdestä pystyy saamaan jokainen kuulovammainen lapsi tai nuori sekä heidän perheet ja ystävät arvokasta vertaistukea ja tietoa. Siinä olevia tarinoita ja uutisia lukiessa, pystyy useat perheet, lapset ja nuoret samaistumaan tilanteisiin. Lisäksi lehdestä löytää helposti vertaistoiminnan tapahtumia, joita on tulossa vuoden aikana. Lehti on siis tärkeä osa vertaistoimintaa ja yhteisöllisyyttä.

4. TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1. Tutkimusaineiston kerääminen

Osallisuuden tarkastelussa on tärkeää kuunnella ja selvittää myös lasten omia ajatuksia ja tunteita tilanteista (Thomas, 2007). Monesti lapsiin tai nuoriin liittyvää osallisuutta ajatellaan aikuisten näkökulmasta (Stenvall, 2018). Näin ollen aina ei saada lasten tai nuorten näkökulmaa asiasta esille. Pitääkin tarkastella, kokivatko lapset ja nuoret tilaisuuksissa pystyvänsä osallistumaan kommunikointiin ja vuorovaikutukseen ja pystyivätkö he tuntemaan osallisuutta tilanteissa.

Tiedonkeruumenetelmänä käytimme kyselylomaketta. Tilaajan kanssa käytyjen keskusteluiden perusteella päätimme tehdä tiedonkeruun anonyymillä kyselylomakkeella, jotta siihen voisi olla matalampi kynnyt vastata. Meille tärkeää kyselylomakkeen laatimisessa oli myös ympäristöystävällisyys, jonka vuoksi teimme sähköisen verkkokyselyn emmekä paperista kyselyä. Kyselylomakkeen ollessa verkkokysely, pystyimme lähettämään lomakkeen useammille ihmisille sekä se säästi myös meidän aikaamme (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009).

Kyselylomakkeeseen on mahdollista liittää kysymyksiä, joiden perusteella pystyy keräämään kehitysideoita sekä saada tietoa jo onnistuneista tilanteista kommunikaation näkökulmasta. Tavoitteenamme ei ollut etsiä epäonnistumisia tai arvioida vertaistoiminnan tilaisuuksia, vaan selvittää kehitysideoita. Tavoitteenamme oli myös selvittää tulkkien osallisuutta kommunikointiin sekä sen mahdollistamiseen lasten ja nuorten välillä. Halusimme lisäksi selvittää kyselyllä, että mitkä asiat voisivat lasta tai nuorta tukea kommunikaatiossa ja osallistamisessa.

Kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot olivat ikähaarukaltaan alle 5-vuotiaasta 18-vuotiaaseen vertaistoiminnan tilaisuuksiin osallistuneita lapsia ja nuoria. Halusimme vastaajien olevan nimenomaan vertaistoiminnan tilaisuuksiin osallistuneita lapsia ja nuoria emmekä halunneet esimerkiksi jakaa kyselyä tulkeille tai ohjaajille. Tämä sen vuoksi, että saisimme juuri kuurojen ja huonokuuloisten lasten ja nuorten kokemuksia ja ajatuksia sekä sitä myötä myös mahdollisesti konkreettisia kehitysideoita heitä ajatellen. Kyselylomakkeeseen kuului 14 kysymystä ja laadimme kyselyn verkkokyselynä Webropol-alustalle. Ohjelma tuotti linkin, joka jaettiin tutkimuksen kohdehenkilöille. Rakensimme kyselylomakkeen mahdollisimman täs-

mälliseksi. Näin pyrimme saamaan vastaukset nimenomaan asettamiimme tutkimuskysymyksiin ja toisaalta pitämään vastausajan lyhyenä (5 minuuttia), jotta vastaajat suorittivat kyselyn loppuun asti. (Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto 2010). Linkin välitimme tilaajallemme, joka jakoi linkin kuulo- ja viittomakielialan järjestöjen järjestämiin tilaisuuksiin osallistuneille. Linkki ja kyselyn saateteksti laitettiin lisäksi tilaajamme verkkosivuille näkyviin. Kyselyn annettiin olla aktiivisena ensin viikon, mutta koska emme saaneet vastauksia, vastausaikaa pidennettiin vielä viikon; yhteensä vastauksia kerättiin siis kahden viikon ajan.

Lähdimme suunnittelemaan sitä siltä pohjalta, että lapsi tai nuori pystyisi vastaamaan siihen myös itsenäisesti, jolloin kysymysten asettelu ja sanamuodot oli suunniteltu mahdollisimman saavutettaviksi ja ymmärrettäviksi (Kallinen & Pirskanen 2022). Lomakkeeseen pystyi vastata oman vanhemman tai huoltajan tai muun aikuisen kanssa, joka tuli ilmi vastausvaihtoehdoista. Kyselyn ollessa anonyymi, ei meidän tarvinnut kerätä myöskään henkilötietoja missään vaiheessa.

4.2. Webropol-kysely

Pohjoismaissa käytetään eniten Webropolia kyselytyökaluna. Webropol on maksuton korkeakouluissa opiskeleville opiskelijoille. Alustalle kirjaututaan oman koulun käyttäjätunnuksilla. Webropolin kyselytyökalulla voi suunnitella omiin tarpeisiinsa sopivan kyselylomakkeen sekä valita minkälaisia kysymyksiä ja kyselyvaihtoehtoja haluaa. Kyselyvaihtoehtoina on esimerkiksi avoimia kysymyksiä ja monivalintoja, joita käytimme opinnäytetyössämme. Kyselyyn pystyy lisäämään otsikon sekä tiedotteen kyselyn tarkoituksesta alkuun. Kyselyn vaihtoehtoihin pystyy myös lisäämään, että mikä vastaus on pakollinen tai vaihtoehdot pystyy myös pitämään vapaavalintaisina, jolloin kysymyksiin ei ole pakko vastata. (Webropol 2023.)

Valmiin kyselyn pystyy jakamaan julkisena nettilinkkinä, sähköpostitse tai tekstiviestikyselyinä, joten vastauksia pystyy keräämään omaan kyselyynsä parhaiten sopivalla tavalla. Lisäksi kyselyn tekijä pystyy helposti seuraamaan vastausten määrää alustan kautta. Alustalta voi nähdä kuinka moni on avannut kyselyn, kuinka moni on aloittanut kyselyyn vastaamisen sekä lopullisten vastausten määrän. Alustalta pystyy myös seuraamaan vastaamiseen käytettyä aikaa. Tämä on hyödyllinen ominaisuus etenkin, jos opinnäytetyön tekijän intresseissä on uusien kyselyjen tekeminen. Vastausten seuraaminen voi auttaa lisäksi kyselyn laatijaa miettimään,

että tarvitseeko kyselyä muokata kesken kaiken tai milloin vastauksia on riittävästi. Kyselyyn pystyy lisäämään myös kyselyn aukioloajan eli kyselyn pystyy sulkemaan tietyn ajan päätyttyä.

Vastauksia voi avata milloin tahansa. Vastaukset tulevat raporttiin anonymieinä. Raportin saa myös helposti tallennettua omalle koneelleen tai raportin voi jakaa esimerkiksi muiden kyselyn tekijöiden kanssa.

4.3. Laadullinen tutkimusmenetelmä

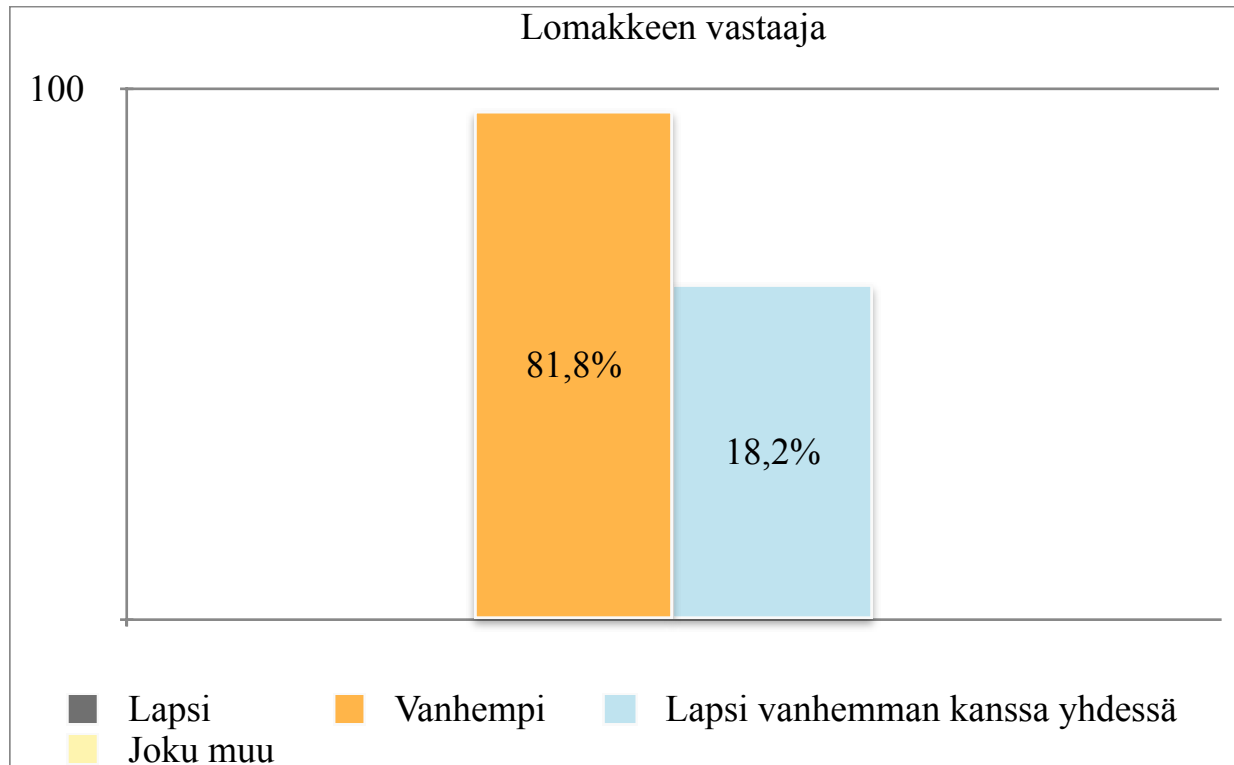
Valitsimme laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän ja siihen liittyen kyselylomakkeen. Kyseinen tutkimusmenetelmä valikoitui menetelmäksemme, koska opinnäytetyössämme tarvitsimme määrällisiä tuloksia. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän piirteitä ovat esimerkiksi se, että keräsimme tietoa, kohderyhmämme oli tarkasti valikoitunut vertaistoiminnan tilaisuuksiin osallistuneiden ryhmään sekä opinnäytetyötämme ajatellen ja tutkimussuunnitelmamme muokkautui opinnäytetyön edetessä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009). Kyselymme oli standardoitu eli vakioitu, joka tarkoitti sitä, että kyselylomake oli täysin samanlainen ja samanlaisilla kysymysten asetteluilla kaikille vastaajille (Vilkkä 2021).

Laadullinen tutkimusmenetelmä valikoitui vähäisen vastausprosentin takia. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä kyselylomakkeemme tarkoitus oli antaa osallistujille mahdollisuus tuoda esiin omia mielipiteitään ja tunteitaan ilman, että me kyselyn laatijoina olisimme kysymysten asetteluilla antaneet valmiita hypoteeseja tai olettamuksia, jotka olisivat vaikuttaneet vastauksiin (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009).

Kysely koostui avoimista kysymyksistä sekä monivalintakysymyksistä. Avoimet kysymykset olivat yleensä liittyen edellisiin kysymyksiin, joissa vastaajat olivat vastanneet monivalintakysymykseen. Avoimet kysymykset antoivat arvokasta lisätietoa sekä hyviä kehitysideoita suoraan vastaajilta. Kyselylomakkeen lopussa oli myös avoinkysymys/palaute osio, jossa sai antaa ruusuja tai risuja vertaistoiminnan tilaisuuksiin tai meidän kyselymme liittyen. Kyselylomakkeen kysymykset eivät olleet pakollisia, joten mikäli vastaaja ei halunnut vastata johonkin yksittäiseen kysymykseen tai hän ei halunnut antaa kysytyistä asioista lisätietoja, kysely oli mahdollista suorittaa joka tapauksessa loppuun asti. Näin kyselylomakkeesta saatiin saavutettavampi ja mielekkäämpi vastata.

5. KYSELYN TULOSTEN ANALYSOINTI

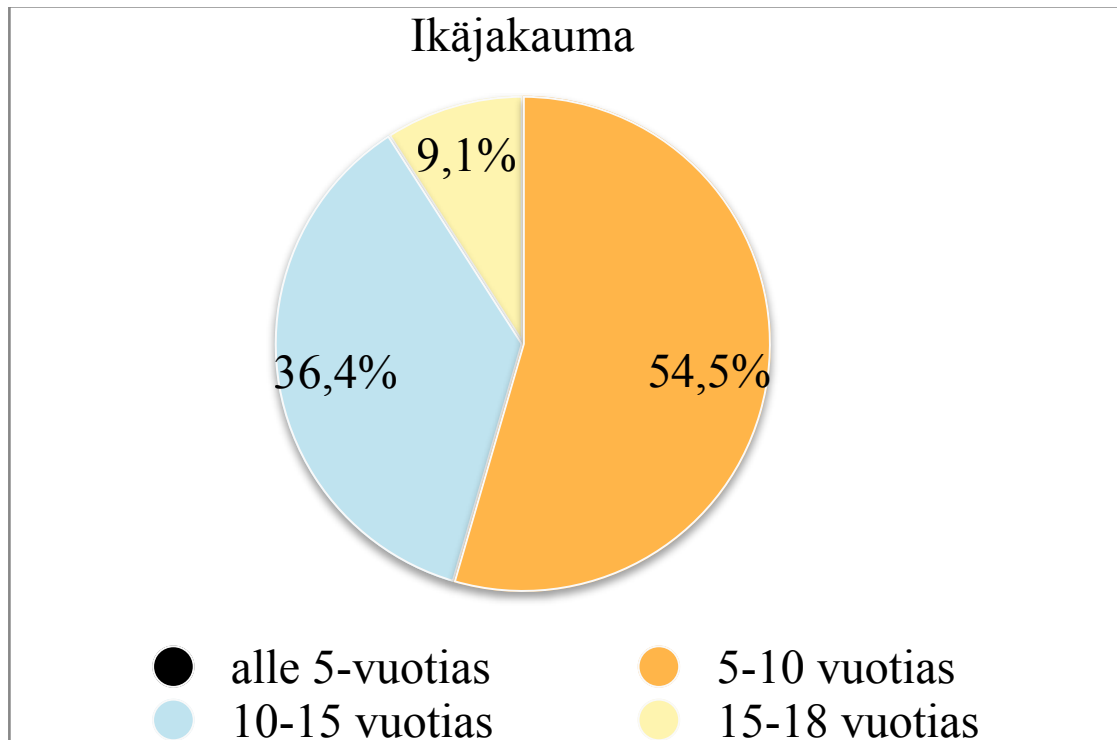
5.1. Lomakkeen vastaajat ja ikähaarukka

Kuvio 3. Lomakkeen vastaaja. Kuviossa näkyy, että vastaajista lapsia oli 0 %, vanhempia oli 81,8 %, lapsi vanhemman kanssa oli 18,2 % ja joku muu oli 0 %.

Lomakkeeseen vastasi yhteensä yksitoista henkilöä. Yhdeksän (81,8 %) vastanneista oli lasten tai nuorten vanhempia ja kaksi lasta (18,2 %) vastasi yhdessä vanhempien kanssa. Vastanneista lapsia tai joitain muita oli nolla henkilöä (0 %). Joillain muilla tarkoitimme kyselyssä esimerkiksi isovanhempien tai sisaruksen kanssa vastaamista.

Vanhemmat ovat oikeutettuja ja usein myös halukkaita varmistamaan lapsen ja nuoren oikeudet ja valvomaan myös sitä, että mitä kyselyssä kysytään (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010). Tämän vuoksi on todennäköistä, että vanhemmat ovat osallistuneet vastaamiseen.

Kuvio 4. Ikäjakauma. Vastaajien ikäjakauma oli kyselyn vastausten mukaan alle 5-vuotiaita 0 %, 5–10-vuotiaita 54,5 %, 10–15-vuotiaita 36,4 % ja 15–18-vuotiaita 9,1 %.

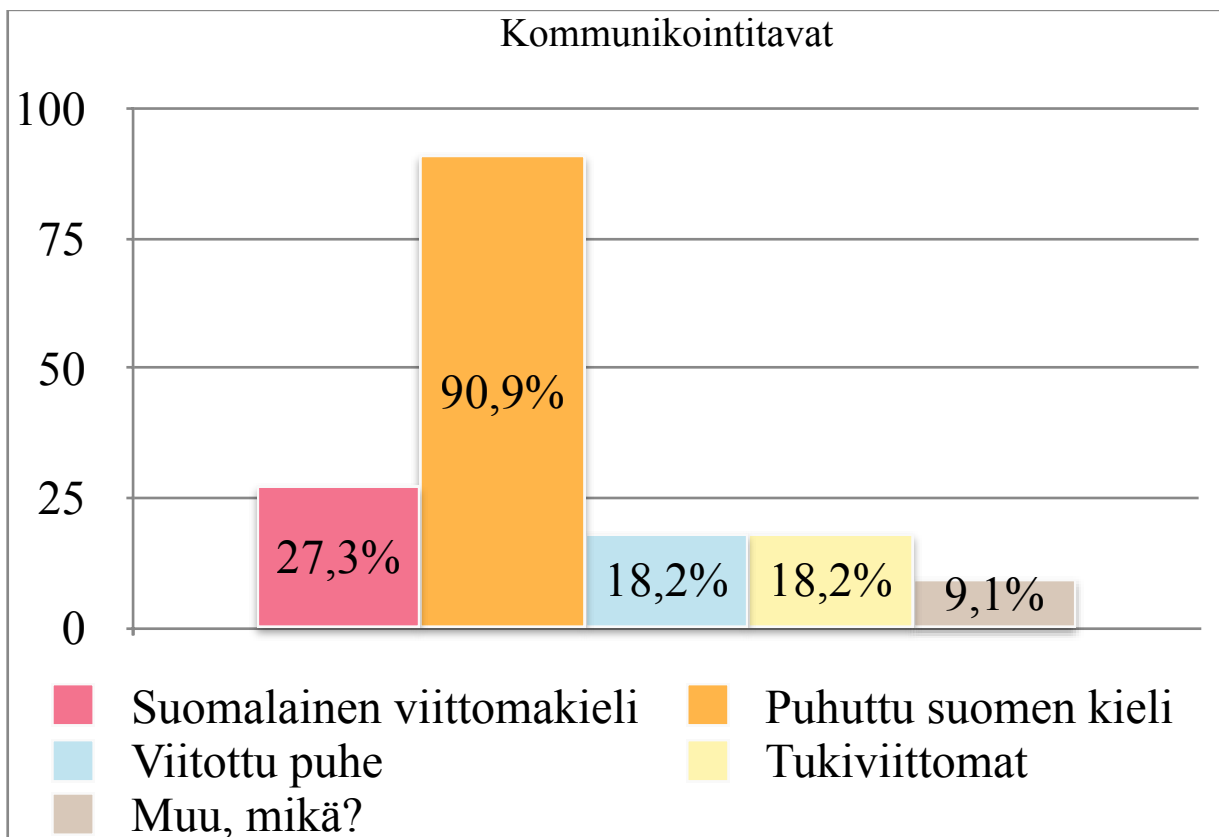
Iältään vastaajat olivat suurimmaksi osaksi 5-10 vuotiaita (54,5 %), toiseksi eniten 10–15-vuotiaita (36,4 %) ja kolmanneksi eniten 15–18-vuotiaita (9,1 %). Alle 5-vuotiaita vastaajia ei ollut ollenkaan (0 %). Yhteensä siis vastanneita oli yksitoista, joista 5–10-vuotiaita oli kuusi, 10–15-vuotiaita oli neljä ja 15–18-vuotiaita oli yksi.

5.2. Vastaajien käyttämät kuulon apuvälineet

Kyselyyn vastasi seitsemän huonokuuloista henkilöä (63,6%) ja kuuroja oli neljä (36,4 %). Kuulevia Kyselyyn ei osallistunut kuulevia vastaajia. Tähän saattoi vaikuttaa opinnäytetyömme otsikointi, jossa on mainittu huonokuuloisen ja kuuron lapsen osallistaminen, jolloin kuulevien lapsien vanhemmat ja itse lapset ja nuoret eivät välttämättä ole kokeneet kyselyä ja opinnäytetyötämme heitä koskeväksi. Syynä kuulevien henkilöiden vastaamattomuuteen voi tietysti olla myös se, että pääsääntöisesti vertaistoiminnan tilaisuuksiin osallistuu vain huonokuuloisia ja kuuroja lapsia sekä nuoria.

Vastaajien käytössä oli varsin laaja kirjo erilaisia kuulon apuvälineitä. Vastaajista viisi käytti korvantauskojetta (45,4 %), sisäkorvaistutetta neljä (36,4 %), luujohtokojetta yksi (9,1 %). Yhdellä vastaajalla (9,1 %) ei ollut käytössään mitään kuulon apuvälinettä. Vertaistoiminnan suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon erilaisten laitteiden olemassaolo. Tietyissä tilanteissa niitä voi käyttää, toisissa (esimerkiksi uinti tilanteet) ne on otettava pois.

5.3. Kommunikointitavat

Kuvio 5. Kommunikointitavat. Kommunikointitapoina vastaajilla käytössä oli suomalainen viittomakieli 27,3 %, puhuttu suomen kieli 90,9 %, viitottu puhe 18,2 %, tukiviittomat 18,2 % ja joku muu 9,1 %.

Lapsilla ja nuorilla oli käytössään monia erilaisia kommunikointitapoja. Vastauksia tarkasteltaessa voidaan huomata, että osa vastaajista on valinnut useamman eri vaihtoehdon. Tämä oli mahdollista, mikäli lapsella oli useampia kommunikointitapoja. Kolme vastaajaa (27,3 %) käyttää suomalaista viittomakieltä, puhuttua suomen kieltä käyttää kymmenen (90,9 %), vii-

tottua puhetta kaksi (18,2 %), tukiviittomia niin ikään kaksi (18,2 %) ja muuta kommunikointitapaa yksi (9,1 %). Muu, mikä?-kysymykseen vastannut käyttää puhuttua englannin kieltä.

Nämä vastaukset osoittavan sen, että on tärkeää selvittää vertaistoiminnan tilaisuuksia järjestettäessä ja suunniteltaessa lasten ja nuorten kommunikointitavat. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tulkeilla on tieto lasten kommunikointitavoista ja ymmärrys siitä, että aina viittomakielen mukainen sanajärjestys ja suomalaisen viittomakielen idiomaattiset viittomat eivät tue kommunikointia, jos lapsella tai nuorella onkin käytössään tukiviittomat tai viitottu puhe.

5.4. Tulkin käyttö vertaistoiminnan tilaisuuksissa

Kyselyssä kysyimme osallistujilta, oliko tulkki ollut paikalla vertaistoiminnan tilaisuuksissa, joihin he ovat osallistuneet. Vastaajista kolme henkilöä (27,2 %) vastasi, että tulkki on ollut mukana. Vastaajista neljä henkilöä (36,4%) kertoi, että tulkki ei ole ollut paikalla lapsen tai nuoren ryhmässä. Vastaajista neljä (36,4%) vastasi, että tilaisuuksissa ei ole aina ollut tulkkia paikalla. Osallistujat tilaavat tilaisuuksiin itse oman tarpeensa mukaan tulkin paikalle ja näin ollen, mikäli lapsi tai nuori ei ole kokenut tarvitsevansa tulkkia tai, jos tulkki on joutunut perumaan tulonsa, on mahdollista, että tulkkia ei ole ollut saatavilla tilaisuuksiin. Vastaajista yhdeksän (81,8%) vastasi, ettei ole käyttänyt itse tulkkia vertaistoiminnan tilaisuuksissa. Lalsi vastaajaa (18,2 %) vastasi, että ei ole käyttänyt tulkkia kaikissa tilaisuuksissa. Kukaan vastaajista ei vastannut, että olisi käyttänyt aina tulkkia kaikissa vertaistoiminnan tilaisuuksissa.

Kysyimme myös mahdollislasta tai nuorta keskustelemaan tilaisuudessa tai tilaisuuksissa. Vastaajista viisi henkilöä (45,5%) oli sitä mieltä, että tulkki on auttanut keskusteluissa. Kun taas kuusi (54,5%) vastaajaa oli sitä mieltä, että tulkki ei ole auttanut heitä keskustelemaan. Vastaukset kertovat, että hieman alle puolet vastaajista (45,5%) koki tulkista olevan hyötyä tilaisuuksissa kommunikoinnin tukena. Näissä tilanteissa tulkki oli auttanut lapsia tai nuoria keskustelemaan keskenään, vaikka yhteistä kieltä ei välttämättä ollut.

Kyselyssä pyysimme vielä kertomaan tarkemmin kuinka tulkki on auttanut keskusteluissa. Vastauksissa yksi vastasi, että heillä ei ole ollut tarvetta tulkille ja toinen vastasi, että heillä ei ole ollut tulkkia käytössä. Vastauksissa sanottiin myös, että tulkki oli ollut toisen lapsen tulkki ja oma lapsi tai nuori oli saanut apua tulkilta keskustellessa eri kommunikaatiotapaa käyttävän lapsen tai nuoren kanssa. Tulkista oli ollut apua myös asioiden toistamisessa sekä viittomissa.

Näistä kaikista vastauksista voisi päätellä, että lapsi tai nuori ei ole itse tarvinnut tulkkia tilaisuuksissa, mutta noin puolessa tapauksista, tulkeista oli kuitenkin ollut hyötyä kommunikoinnin tukena lasten tai nuorten välisessä kommunikaatiossa.

5.5. Nuoren tai lapsen itsensä ilmaiseminen omalla kielellä

Kyselymme yksi kysymyksistä oli, että pystyikö lapsi tai nuori ilmaisemaan itseään omalla kielellään tilaisuuksissa. Vastauksissa suurin osa eli kahdeksan (80,0 %) oli vastannut, että lapsi tai nuori pystyi ilmaisemaan itseään hyvin omalla kielellään. Vain kaksi vastanneista (20,0%) oli vastannut, että lapsi tai nuori ei ollut pystynyt ilmaisemaan itseään hyvin tilaisuuksissa. Kysymykseemme liittyi myös avoin kysymys, jossa pystyi tarkentamaan vastaustaan.

Avoimissa vastauksissa kahdeksan henkilöä oli tarkentanut tilanteita tai tilannetta. Kolme vastaajista oli vastannut, että lapsella tai nuorella oli joko istute tai luujohtokoje kuulon apuna, jolloin kaikilla näistä vastaajista oli ollut puhekieli kommunikointitapana. Näiden vastauksien perusteella heillä ei kenelläkään ollut tarvetta tulkille.

Yhdellä vastaajista oli haasteista ilmaista itseään omalla kielellään, koska hänellä on molemmat käytössä olevat kielet, ikätasoa jäljessä. Kaksi vastaajista oli vastannut, että kova meteli oli tuonut haasteita kommunikointiin ja vaikeuttanut kuulemista tilaisuuksissa. Vastaajat olivat kokeneet myös yleisesti kaikuvan tilan ja isot ryhmäkoot haastavina kommunikointitilanteissa. Näistä vastauksista huomasi, että usein isot ihmisryhmät, kova meteli sekä hiljainen äänenvoimakkuus vaikeuttivat kommunikoimista. Joissakin meluisissa tilanteissa tai isoissa ihmispaljouisissa saattoi tukena olla lisälaitteita kuulon tai kommunikoinnin tukena.

5.6. Mitkä tilaisuuksissa toimi, mitä tehdä toisin

Kyselymme kolme viimeistä kysymystä liittyivät siihen, että millaiset asiat tilaisuuksissa olivat toimivia ja missä vastaajien mielestä olisi parannettavaa. Vastaajien mielestä osallistumista helpottivat rauhallinen ja sopiva ympäristö, pienet ryhmät, paikalla olleet viittomakielen tulkit, huulion näkeminen selkeästi, rauhallisuus ja hiljaisuus puhuttaessa ja kuunneltaessa sekä äänentoistojärjestelmät.

Vastaajien antamat tilaisuuksien kehitysehdotukset liittyivät toiveisiin rauhallisemmasta ympäristöstä, tulkkien määrän kasvattamiseen, akustiikan parantamiseen, katsekontaktin mahdollistamiseen ja tulkkien asettautumiseen suhteessa tilaan ja asiakkaisiin. Esimerkkinä tulkkien sijoittumisesta ja paikallaolosta annettiin ruokajono, jossa oli tullut väärinkäsityksiä ja tulkit eivät olleet saatavilla tuossa tilanteessa. Tarkempaa selitystä tilanteelle ei ollut, mutta vastauksesta kävi ilmi, että tulkit olivat kokonaan puuttuneet paikalta tuolloin. Kaksi kuudesta vastaajasta oli varsin tyytyväisiä järjestelyihin, eivätkä he toivoneet minkäänlaisia parannuksia.

Näistä vastauksista voisi päätellä, että tilaisuudet olivat vastaajien mukaan toimineet pääsääntöisesti hyvin. Viimeisessä kysymyksessä, jossa kysyttiin avointa palautetta aiheeseemme tai kyselyyn liittyen, oli myös vastattu, että vertaistukipäivät olivat avanneet paljon kuulovammaisuuden laajaa kirjoa. Viimeisestä vastauksesta voi päätellä myös sen, että vertaistukipäivät ovat tärkeä tilaisuus ja tapahtuma sekä niistä saa paljon hyödyllistä tietoa.

6. POHDINTA

Työmme tarkoituksena oli selvittää lasten ja nuorten osallisuutta vertaistoiminnan tilaisuuksissa kuuloasteesta riippumatta. Halusimme selvittää opinäytetyömme avulla sitä, kuinka kuurot ja huonokuuloiset sekä myös kuulevat lapset saavat tilaisuuksissa täysin samanlaisen kokemuksen sekä saavuttaako kielellinen viestintä tilaisuuksissa kaikki osallistujat samanaikaisesti ja samalla tavalla. Tavoitteenamme oli myös saada tietoa mahdollisista kehitysideoista sekä onnistuneista kokemuksista kaikkien vertaistoiminnan tilaisuuksia järjestäville tahoille sekä myös muille tahoille, jotka tietoa pystyvät hyödyntämään.

Emme halunneet opinäytetyössämme keskittyä negatiivisiin kokemuksiin tai epäonnistumisiin, vaan halusimme jakaa tietoa hyödyllisistä asioista ja toimivista periaatteista. Toiveenamme oli myös saada tietoa nimenomaan lapsilta ja nuorilta, jotka tilaisuuksissa ovat osallisina ja saada heidän äänensä kuuluviin. Tärkeimpänä tavoitteenamme siis oli saada tietoa, jolla kaikista tilaisuuksista saa saavutettavan ja onnistuneen kokemuksen kaikille. Suurin osa vastaajista oli vanhempia, jotka vastasivat kyselyyn itsenäisesti ilman lasta tai nuorta. Tämä on saattanut vaikuttaa siihen, että lapsi tai nuori ei ole saanut omaa ääntänsä kuuluviin. Koska vastaajista jotkut olivat vastanneet ilman lasta tai nuorta, ovat vastaukset voineet olla enemmän vanhempien omia käsityksiä, ajatuksia sekä havaintoja tilanteista tai muistikuvia lapsen tai nuoren kertomista asioista

Kyselyn vastauksia analysoidessamme huomasimme myös sen, että on tärkeää huomioida erilaiset kuulon apuvälineet vertaistoiminnan tilaisuuksia järjestettäessä ja aktiviteetteja suunniteltaessa, jotta osallistuminen ja kommunikointi olisi mahdollisimman sujuvaa. Haastavia tilanteita voivat olla esimerkiksi uimaan meneminen, jolloin kuulon apuvälineet on otettava pois. Silloin on tärkeää, että tulkki on paikalla ja lapsille ja nuorille on tilanteesta informoitu.

Vastauksista käy ilmi, että leirin ohjaajien tulisi osata käyttää tukiviittomia tai viitottua puhetta. Lisäksi vertaistoiminnan tilaisuuksissa tulisi mahdollistaa englannin tai ruotsin kielellä annetut ohjeet ja mahdollisuus kommunikointiin kyseisillä kielillä. Kyselyssä ei ollut yhtään ruotsinkielistä vastaajaa, mutta tähänkin olisi hyvä varautua selvittämällä lasten ja nuorten käyttämät kielet.

Opinnäytetyötä aloittaessa koimme tärkeiksi teemoiksi vertaistoiminnan tilaisuudet ja niissä lasten ja nuorten itsetunnon, osallisuuden, yhdenvertaisuuden sekä saavutettavuuden. Halusimme tuoda ilmi myös viittomakielen tulkkien tärkeyden kommunikoinnin tukemisessa. Saimme näihin kaikkiin tärkeitä vastauksia kyselyssämme ja näistä saimme koottua hyvin kehitysideoita tulevaisuutta ajatellen. Itsetunto kehittyi tilaisuuksissa osallisuuden yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden avulla ja nämä saavutetaan tulkkien ja hyvin suunniteltujen tilaisuuksien avulla. Olimme laatineet hyvän kyselyn, jonka avulla pystyimme keräämään tietoa, jota pystymme työmme avulla jakamaan.

6.1. Eettisyys ja luotettavuus

”Lyhyesti ilmaistuna tutkimusetiikka tarkoittaa tiettyjä periaatteita, normeja ja sääntöjä, joita tutkimuksen tekemisessä noudatetaan, mutta samalla tutkimuksella on esimerkiksi akateemisia, yhteisöllisiä ja yhteiskuntapoliittisia seurauksia, joita tutkijan tarvitsee pohtia. Eettinen harkinta ja toiminta ovat siten osa tutkijan arkea.” (Kallinen & Pirskanen 2022).

Opinnäytetyötä tehtäessä pitää pohtia eettisyyttä ensinnäkin, koska aiheemme koski alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Toki kaikissa opinnäytetöissä ja niitä tehdessä on tärkeää miettiä eettisyyttä, mutta etenkin tutkiessa alaikäisiin liittyvää aihetta. Eettisyyttä ajatellen teimme anonymimin kyselylomakkeen. Anonymiteetti luo paremman mahdollisuuden kertoa aroistakin asioista rohkeammin sekä se turvaa henkilöitä, eikä näin ollen heidän tarvitse jännittää, että vastauksista olisi heille jotakin harmia (Mäkinen 2006). Anonymiteetti tuo myös luotettavuutta vastauksiin, kun vastaaja uskaltaa mahdollisesti anonymiteetin turvin paremmin kertoa rehellisen mielipiteensä.

Kyselylomake toteutettiin sähköisenä kyselynä Webropol-alustan kautta. Sähköiseen kyselyyn päädyimme siksi, että koimme sen luovan täyden anonymiteetin verrattuna haastatteluun. Sähköinen kysely lähetettiin tilaajamme toimesta heidän yhteystiedoissa olleille henkilöille sekä linkki sähköiseen kyselyyn oli myös tilaajan omilla verkkosivuilla. Tämä tuki anonymiteettiä, koska me opinnäytetyön tekijöinä emme saaneet tietää henkilöitä, keille kysely on lähetetty. Sähköinen kysely tukee myös luotettavuutta siten, että kyselyyn pystyi vastaamaan helposti mistä vain sekä rauhallisessa ja turvallisessa ympäristössä. Meidän tavoitteinamme

oli kyselyssä saada luotettavaa tietoa sekä luoda mukava kokemus kyselyyn vastaamisesta ja näissä me mielestämme onnistuimme.

Kriittisenä pohdintana esiin nousi lisäksi se, että luotettavuus on voinut kärsiä esimerkiksi siitä, että vastaajista suurin osa oli vanhempia sekä loput vastaajista oli vanhempien kanssa tehnyt kyselyyn vastaamisen. Näin ollen vastaukset eivät välttämättä olleet täysin lapsen oman kokemuksen mukaan kerrottu. Toisaalta myös se on voinut tuoda luotettavuutta lisää siten, että lapsi on omalle vanhemmalleen uskaltanut kertoa omista kokemuksistaan rehellisesti ja vanhemmat ovat kirjoittaneet kaiken vastauksiin. Mikäli kyseessä on ollut pieni lapsi, on todennäköisesti ollutkin ainoa vaihtoehto se, että vanhempi on vastannut kyselyyn.

Kyselyymme vastanneita oli vain yksitoista henkilöä. Eettisesti ja luotettavasti ajatellen, ei tietoa ei voi yleistää kaikkiin vertaistoiminnan tilaisuuksiin tai kaikkiin osallistujiin liittyen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Vastauksista useat olivat kuitenkin saman tyyliisiä, mutta kriittisesti pohdittuna, näin pienestä otannasta ei voi tehdä varmoja päätelmiä ja oletuksia.

Kyselyssämme oli ensimmäisen jakamisen aikaan mainittuna ”*Keräämme tietoa vuonna 2022 osallistuneilta henkilöiltä*”. Tietyn vuoden mainitseminen ei tuonut meille kyselyyn kuin muutaman vastauksen. Päädyimme tilaajamme kanssa poistamaan maininnan tarkasta vuodesta ja tämä muutos toi meille lisää vastauksia. Tämä luonnollisesti saattoi vaikuttaa vastausten luotettavuuteen, koska vastauksista lähtökohtaisesti mietimme lasten ja nuorten osallistumista viimeaikaisiin vertaistoiminnan tapahtumiin. Tapahtumia on kehitetty jatkuvasti ja nyt emme pysty aukottomasti sanomaan, mihin asioihin tulisi puuttua vuoden 2022 tapahtumia ajatellen. Toisaalta tulokset ovat sellaisia, mitä kannattaa aina miettiä ja niitä tulee aina pitää esillä.

Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet paljon erilaisia lähteitä. Pyrimme lähteiden keräämisessä niiden olevan alle 10 vuotta vanhoja, mutta osassa tapauksista tukeuduimme myös vanhempaan materiaaliin. Käytimme myös englannin kielisiä lähteitä. Tutkimuksiin liittyvän kirjallisuuden sääntö on, että sen täytyy olla alle 10 vuotta vanhaa ellei kyse ole klassikoita tai lähteitä, joihin uudemmat tutkimukset ovat viitanneet sekä tärkeää on myös käyttää tutkimuksissa kirjallisuutena kansainvälisiä lähteitä ja tutkimuksia (Tuomi & Sarajärvi 2013).

6.2. Kehitysehdotukset vertaistoiminnan tilaisuuksiin

Tavoitteenamme oli kerätä tietoa onnistumisista ja toimivista asioista, jota kaikki vertaistoiminnan tilaisuuksien järjestäjät pystyisivät jalostamaan omiin tilaisuuksiinsa. Kyselylomake jaettiin kuulo- ja viittomakielialan järjestämiin vertaistoiminnan tilaisuuksiin osallistuneille. Tällöin saimme mahdollisimman laajasti tietoa eri toimialojen tilaisuuksiin osallistuneiden lasten ja nuorten kokemuksista ja saamamme tieto oli kattavampaa, kuin vain yhden toimijan tilaisuudesta kerätty tieto.

Kyselyymme perustuen vertaistoiminnan tilaisuuksiin toivottiin enemmän viittomakielen tulkkeja. Vastaajista usemmat olivat vastanneet, että tulkkeja ei ollut aina saatavilla ja niitä toivottiin enemmän, koska monissa tilanteissa tulkit oltiin koettu hyödylliseksi kommunikaation tukena. Tulkit olivat vastauksien perusteella mahdollistaneet lasten ja nuorten osallisuutta ja lasten ja nuorten keskinäisen yhteistyön ja keskustelun vertaistoiminnan tilaisuuksissa. Vertaistoiminnan tilaisuuksien järjestäjien tulisi tilata itse tulkin varmuudeksi paikalle kaikkiin tilaisuuksiin, joka voi olla kuitenkin mahdotonta järjestää resurssien tai Kelan vaatimusten vuoksi. Vaihtoehtoisesti tilaisuuksien ilmoittautumislomakkeissa tai tiedotteissa voisi mainita ja muistuttaa tilaisuuksiin osallistuvien lapsien tai nuorien perheitä tulkin tilaamisesta paikalle, mikäli lapsi tai nuori sitä tarvitsisi kommunikaation tukena. Tämä ei tarkoita sitä, että lapsi tarvitsee automaattisesti aina tulkin paikalle, koska silloin tulkki on varmasti tilattuna jo etukäteen. Tilaisuuksissa on kuitenkin mahdollisesti paljon erilaista kommunikaatiota käyttäviä osallistujia ja silloin voisi tulkkia tarvita toisten lasten kanssa kommunikointiin. Tämä lisäisi osallisuutta myös siten, että vain samaa kommunikaatiotapaa käyttävät lapset eivät olisi omisssa ryhmissään, vaan lapset voisivat tutustua myös muihin osallistujiin helposti ilman kielellisiä esteitä.

Akustiikka, rauhallinen ympäristö ja ryhmäkoko nousi myös tärkeiksi maininnoiksi. Akustiikalla tarkoitetaan sitä, että varmistetaan, ettei huoneessa kaiu ja jälkikaiunta-aika ei ole liian pitkä ja äänen kuuluvuus on hyvä tilassa, jossa ollaan (Peräaho 2021). Järjestäjien olisi hyvä huomioida tiloissa akustiikka ja käydä varmistamassa tila etukäteen, jotta yllätyksiä ei tule tilaisuuden alkaessa. Kyselyn vastauksissa mainittiin myös kaiuttimen käyttö, jotta ääni saadaan kuuluviin paremmin. Kaiuttimen käytössä on tärkeää huomioida myös akustiikka ja se, kuinka kaiutin käyttäytyy tilaisuuteen varatussa tilassa. Rauhallinen ympäristö ja ryhmäkoko

luovat myös rauhallisuutta lapsille ja nuorille sekä antaa aikaa enemmän heille tuoda omia ajatuksiaan omalla kommunikointi tavallaan esille. Pienemmissä ryhmissä tilaisuuksien ohjaajien on helpompi keskittyä siihen, että osallisuus toteutuu, ja että kaikki saavat tukea heidän tarvitsemallaan tavalla. Vastausten perusteella on myös tarpeellista varmistaa, että tilaisuuden aikana kaikki osallistujat ovat ymmärtäneet ja kuulleet esimerkiksi tilaisuudessa annettua ohjeita tai muun tärkeän informaation. Tilaisuuksien ohjaajien tulisi tähän kiinnittää vielä erityistä tarkkaavaisuutta, jotta kukaan ei jää paitsi jaetusta tiedosta. Kyselyssä myös mainittiin merkityksellisenä katsekontaktin ylläpitäminen, tämä erityisesti silloin, jos lapsella tai nuorella on vaikeuksia kuulla tilanteessa.

Kuviossa 6 on listattuna tärkeimmät kehitysideat. Listattuna saa selkeämmin pääpointit huomioitua ja kuvion kautta, niitä on lukijan helpompi ymmärtää. Tämän vuoksi teimme helposti luettavan listan kuvioksi, jota pystyy hyödyntämään parhaiten tilaisuuksia järjestettäessä. Listassa on myös helpommin löydettävissä ja käytettävissä, kuin tekstistä suoraan lukiessa. Listassamme on avattuna kehitysehdotukseksi akustiikka ja kaiutin, rauhallinen ympäristö, pienet ryhmäkoot, tulkkeja lisää tilaisuuksiin, katsekontakti ja huulion näkyminen sekä varmistaa, että kaikki ovat ymmärtäneet ja kuulleet.

6.3. Pohdinta opinnäytetyömme etenemisestä

Opinnäytetyömme prosessi on ollut monitahoinen. Opinnäytetyötämme on selkeästi hyödyttänyt kahden ihmisen työpanos. Myös kirjoittaessa saimme heti kahden ihmisen mielipiteet sekä ajatukset. Tämä auttoi saamaan tekstiä paremmaksi sekä laajemmaksi jo kirjoitusprosessin aikana. Kuitenkin haasteita toi kahden ihmisen eri aikataulut ja niiden sovittaminen yhteen. Haasteita olisi voinut tuoda lisäksi se, että kahden ihmisen erilaiset ajatusmaailmat ja työskentelytavat eroaisivat toisistaan. Meillä kuitenkin se ei tuonut haasteita, koska olemme molemmat samanlaisia työskentelijöitä ja ajattelemme asioista samalla tavalla. Lisäksi olemme toimineet yhdessä melkein koko koulumme ajan ja näin ollen toistemme työskentely on tullut tutuksi.

KEHITYSIDEAT

Tulkkeja lisää tilaisuuksiin

Pienet ryhmäkoot

Rauhallinen ympäristö

Akustiikka ja kaiutin

Katsekontakti, huulion näkyminen

Varmista, että kaikki ovat ymmärtäneet ja kuulleet

Kuvio 6. Kehitysideat, joita ovat tulkkeja lisää tilaisuuksiin, pienet ryhmäkoot, rauhallinen ympäristö, akustiikka ja kaiutin, katsekontakti, huulion näkyminen sekä varmista, että kaikki ovat ymmärtäneet ja kuulleet

Haasteita opinnäytetyöhömmme asetti suurimmaksi osaksi se, että kyselylomakkeeseen emme saaneet vastauksia niin paljon kuin olisimme toivoneet. Vastauksia olimme odottaneet saavamme ainakin yli kaksikymmentä, jolloin olisimme myös saaneet laajempaa materiaalia ja siihen liittyen enemmän kehitysideoita ja toimivia ratkaisuita listattua. Odotimme myös kyselylomakkeen lähetysvaiheessa, että vastauksia olisi tullut nopeammalla tahdilla, mutta nyt

jouduimme näiden yhdentoista vastauksen kohdalla jo odottelemaan useamman kuukauden. Tämä toi haasteita aikataulutukseemme sekä alkuperäisiin suunnitelmiimme.

Mikäli olisimme jo alkuvaiheessa ymmärtäneet vastausten vähäisen määrän kyselylomakkeeseen, olisimme suunnitelleet lisäksi haastatteluita tai havainnointia tilaisuuksissa. Kuitenkin aikataulujen muuttumisen myötä, emme kerenneet valmistelemaan haastatteluita tai havainnointeja sekä niihin liittyviä lupia.

Opinnäytetyötä oli kuitenkin mielekästä ja mukavaa tehdä. Opimme paljon opinnäytetyötä tehdessämme esimerkiksi aikataulutuksista, tutkimusmenetelmistä, lähteiden hankinnasta ja niihin viittaamisesta sekä erilaisista vertaistoiminnan tilaisuuksista. Aiheemme oli myös mielenkiintoinen sekä meitä molempia kiinnostava. Tämä lisäsi opinnäytetyön miellekkyyttä ja siihen paneutumista. Molempia kiinnostava aihe oli myös syynä siihen, että päädyimme tekemään tämän opinnäytetyön yhdessä.

LÄHTEET

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita, 26, 195.

Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2023. Humak. Viittomakielen tulkkaus. Viitattu 03.03.2023. <https://www.humak.fi/info/viittomakielen-tulkkaus/>

HUS, 2009. Mikrotia – Ei ainoastaan korvaongelma. Pdf. Viitattu 04.04.2023. <https://www.hus.fi/sites/default/files/2020-09/Mikrotia%20%E2%80%93%20ei%20ainoastaan%20korvaongelma.pdf>

Ihmisoikeusliitto.fi, 2022. Yhdenvertaisuus ja syrjintä. Viitattu 03.01.2023. <https://ihmisoikeusliitto.fi/tyomme/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta/>

Invalidiliitto.fi, 2022. Esteettömyys. Saavutettavuus. Viitattu 14.02.2023. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus>

Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna 2022, Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu, 68, 180.

Kehitysvammaliitto, 2023. Tukiviittomat. Viitattu 03.02.2023. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/koulutus/tukiviittomat/>

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2018. Hyvä itsetunto, 7-13. Viitattu 04.04.2023.

Kerimaa, Leena 2023. Puheterapiaan.fi. Tukiviittomat. Pdf. Viitattu 03.02.2023. http://www.puheterapiaan.fi/uploads/1/1/6/3/11634500/tukiviittomat_-mit%C3%A4_miksi_miten.pdf

Kestävähely, 2023. Syrjäytyminen ja yhteiskunnallinen osallisuus. Viitattu 03.01.2023. <https://kestavakehitys.fi/seuranta/syrjaytyminen-ja-yhteiskunnallinen-osallisuus>

Kieliasiantuntijat.fi, 2021. Kieliasiantuntijat työssä. Asioimistulkin ammattisaännöstö. Viitattu 04.03.2023. <https://kieliasiantuntijat.fi/fi/kieliasiantuntija-tyossa/ammattisaannosto-ja-lain-saadanto/asioimistulkin-ammattisaannosto/>

- KLVL, 2020. Kuuloalan järjestöjen lasten vaaliteesit. Viitattu 12.01.2023. <https://www.klvl.fi/wp-content/uploads/2.11.2020-%E2%80%93Kuuloalan-jarjestojen-lasten-vaaliteesit-2021.pdf>
- KLVL, 2023. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry. Viitattu 20.12.2022. <https://www.klvl.fi/>
- Kotimaisten kielten keskus, 2023. Kotus. Suomen viittomakielet. Viitattu 04.03.2023. https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomen_viittomakielet
- Kulttuuriakaikille.fi, 2023. Viittomakieli ja viittomakieliset. Viitattu 04.03.2023. https://www.kulttuuriakaikille.fi/viittomakielella_viittomakieli_ja_viittomakieliset
- Kuuloavain, 2023. Kuulon kuntoutus. Luujohtokoje. Viitattu 07.03.2023. <https://www.kuuloavain.fi/info/kuulon-kuntoutus/luujohtokuulokoje/>
- Kuuloliitto ry, 2023. Kuulokojeet ja apuvälineet. Viitattu 05.03.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulokojeet-ja-apuvälineet/>
- Kuuloliitto ry, 2023. Kuulovammat. Viitattu 04.03.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/kuulovammat/>
- Kuuloliitto ry, 2023. Selkeä puhe ja huulioluku. Viitattu 06.03.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/selkea-puhe-ja-huulioluku/>
- Kuuloverkko, 2023. Kuulokojeet. Viitattu 05.03.2023. <https://www.kuuloverkko.fi/kuulokojeet/>
- Kuurojen liitto, 2023. Viittomakieliset. Viitattu 04.03.2023. <https://kuurojenliitto.fi/viittomakieliset/>
- Kuvio 1. Papunet.net, 2023. Sosiaalisen median saavutettavuus. Viitattu 01.04.2023. <https://papunet.net/saavutettavuus/ohjeita-ja-oppaita/sosiaalisen-median-saavutettavuus/>
- Kuvio 1. Saavutettavuusdirektiivi.fi, 2023. Mitä on saavutettavuus. Viitattu 01.04.2023. <https://saavutettavuusdirektiivi.fi/mita-on-saavutettavuus/>

Kuvio 2. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry, 2023. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton Strategia.

Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto, 2010. Menetelmäopetus. Kyselylomake laatiminen. Viitattu 04.03.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190306>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta 1329/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141329>

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>

LapCI ry, 2023. Sisäkorvaistute. Viitattu 06.04.2023. <https://lapci.fi/sisakorvaistute/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023. Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen. Viitattu 05.02.2023. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/mentalisaatio-vanhemmuudessa/lapsen-yksilollisyyden-huomioiminen/>

Mieli ry, 2023. Vahvista mielenterveyttäsi. Itsetuntemus ja itsetunto. Viitattu 01.04.2023. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/itsetuntemus-ja-itsetunto/tutustu-itseesi/>

Miettinen, Katja & Olli, Johanna 2021. Kohti lapsen näköistä osallisuutta, 74.

Mäkinen, Olli, 2006. Tutkimus etiikan ABC, 114.

Opetushallitus, 2023. Miina ja Ville opettajan oppaita. Oppimateriaali. Oikeudenmukaisuus. Viitattu 10.01.2023. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/miina-ville-ja-oikeudenmukaisuus/kappalekohtaiset-5#>

Papunet.net, 2023. Muu viittomakommunikaatio. Viitattu 05.03.2023. <https://papunet.net/tietoa/muu-viittomakommunikaatio>

Peräaho, Mikko 2021. Akustiikka. Viitattu 02.04.2023. <https://akulux.fi/akustiikka/>

- Stenvall, Elina 2018. Yhteiskunnallinen osallisuus ja toimivuus. Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja poliittisuus arjen käytäntönä. Akateeminen väitöskirja. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104221/978-952-03-0820-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Syrjintä.fi, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2023. Syrjintä ja yhdenvertaisuus. Viitattu 10.01.2023. <https://syrjinta.fi/syrjinta-ja-yhdenvertaisuus>
- Thl, 2022. Osallisuus. Viitattu 12.01.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Thomas, Nigel 2007. Towards a theory of children's participation. International journal of children's rights 15(2), 199-218.
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi, 159.
- Valteri, 2022. Kuulovammainen oppilas. Viitattu 06.04.2023. <https://www.valteri.fi/kuulovammainen-oppilas/>
- Vehkalahti, Kaisa, Rutanen, Niina, Lagström, Hanna & Pösö, Tarja 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka, 13.
- Vertaistoimijat.fi, 2022. Vertaistoimijan tueksi. Viitattu 03.03.2023. <https://vertaistoimijat.fi/vertaistoimijantueksi/etusivu/>
- Viljamaa, Janne 2021. Itsetunnon vahvistaminen, 1. Viitattu 04.04.2023.
- Vilka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä, 78. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523701731>
- Webropol, 2023. Kysely ja raportointityökalu. Luo kyselyitä. Viitattu 03.04.2023. <https://webropol.fi/kysely-ja-raportointityokalu/luo-kyselyita/>
- Yhdenvertaisuus.fi, 2022. Mitä on yhdenvertaisuus. Viitattu 03.01.2023. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

LIITTEET

LIITTEET

Kyselylomakkeen kysymykset:

1.Lomakkeen täyttäjä ?

Lapsi

Vanhempi

Lapsi vanhemman kanssa yhdessä

Joku muu?

2. Lapsen/nuoren ikä

Alle 5-vuotias

5-10 vuotias

10-15 vuotias

15-18 vuotias

3. Onko lapsi/nuori

Huonokuuloinen

Kuuro

Kuuleva

4. Kuinka lapsi/nuori keskustelee muiden ihmisten kanssa? (voit valita useita)

Suomalainen viittomakieli

Puhuttu suomen kieli

Viitottu puhe

Tukiviittomat

Muu, mikä?

5. Mahdolliset kuulon apuvälineet lapsen/nuoren käytössä?

Korvantauskojeet

Sisäkorvaistute

Luujohtokoje

Muu, mikä?

Ei kuulon apuvälineitä

6. Oliko tilaisuudessa/tilaisuuksissa lapsen/nuoren ryhmässä tulkki mukana?

Kyllä

Ei

Aina ei ole ollut tulkki mukana

7. Käyttikö lapsi/nuori tulkkia tilaisuudessa/tilaisuuksissa?

Kyllä

Ei

Lapsi/nuori ei ole käyttänyt tulkkia kaikissa tilaisuuksissa

8. Auttoiko tulkki lasta/nuorta keskustelemaan muiden lasten/nuorten kanssa?

Kyllä

Ei

9. Kerro tarkemmin, että kuinka tulkki auttoi keskusteluissa?

10. Pystyikö lapsi/nuori ilmaisemaan itseään hyvin tilaisuudessa/tilaisuuksissa omalla kielellään?

Kyllä

Ei

11. Edelliseen kysymykseen liittyen, kerro tarkemmin, että miksi?

12. Olisiko tilaisuudessa/tilaisuuksissa voitu tehdä jotain toisin, että se olisi tukenut enemmän lapsen/nuoren omaa keskustelua muiden kanssa?

13. Mitkä asiat tilaisuudessa/tilaisuuksissa toimivat lapsen/nuoren omasta mielestä hyvin, että lapsi/nuori sai omat asiansa ilmaistua?

14. Tähän voit vielä tarkentaa aiempia vastauksiasi tai jättää avointa palautetta aiheeseen tai kyselyyn liittyen?